

управління.

Як же підвищити ефективність управління на українських підприємствах? Вже було наголошено на необхідності забезпечити перепідготовку менеджерів, які здобули вищу та середню спеціальну освіту у попередні роки, аби вони краще адаптувалися до трансформаційних процесів в Україні. Але потрібно, перш за все, щоб власники підприємств сприйняли та засвоїли ідею, яку П. Друкер висловив ще в 60-х роках: «менеджмент є загальною і головною функцією нашого суспільства» і відповідно до цього має бути організовано здійснення цієї функції на всіх рівнях суспільства [7].

Література

1. Осовська Г. В., Осовський О. А. Основи менеджменту.-Підручник.-К: «Кондор», 2008;
2. Сардак С. Е. Становлення національних систем менеджменту. // Економіка та держава. - 2008р., №12;
3. Хміль С. І. Основи менеджменту.-підручник.-К:Академвидав, 2003;
4. Гуменюк М. О. проблеми менеджменту сучасних українських підприємств// Вісник Сумського національного університету.-2006р., №3/4(20);
5. Завадський Й. С. менеджмент. У 3-х томах. Т.1-К: Вид-во Європ.ун-ту, 2002;
6. Шегда А. В. Теорія і практика менеджменту.// Фінанси України.-2003р., №12;
7. Шегда А. В. Менеджмент.- К: Т-во«Знання», КОО, 2002.

ФЕРМЕРСТВО, ЯК ФОРМА ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Гловач Аліна

Науковий керівник: к.е.н., доцент Фіщук Н.Ю.

Діяльність фермерських господарств для сучасної Української економіки є важливим фактором підвищення її гнучкості. За рівнем розвитку малого бізнесу фахівці роблять висновки про здатність країни пристосовуватись до мінливої економічної ситуації. На етапі формування сучасних ринкових відносин у економіці України, саме створення і подальший розвиток сектора малого підприємництва є основою соціальної реструктуризації суспільства.

Постановка проблеми. Серед різноманітних малих організаційно – правових форм господарювання, аграрне спрямування діяльності малого підприємництва не є винятком, виділимо фермерські господарства, як одну з ефективних форм господарювання, засіб вирішення продовольчої проблеми суспільства. Вони, будучи новими ринковими структурами, являються не досить вивчені. У зв'язку з цим велике значення має дослідження умов і ресурсів їх функціонування, оцінка ролі та значення у формуванні аграрного ринку, ефективності виробництва та обґрунтування стратегій подальшого розвитку. Питання фермерської діяльності розглядали такі вітчизняні вчені, як О.В.Гривківська, І.В.Хлівна, В.Збарський, П.М.Макаренко, Марк Хвоєвський, В.О. Чкан та інші.

Розгляд фермерства, як форми підприємницької діяльності в регіональному контексті, дослідження основних проблем та перспектив розвитку фермерства в Україні.

Виклад основного матеріалу. Фермерське господарство є формою підприємницької діяльності громадян із створенням юридичної особи, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, займатися її переробкою та реалізацією з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм для ведення фермерського господарства, відповідно до закону.

Фермерські господарства як організаційно правова форма господарювання в сільському господарстві виникла в результаті реструктуризації сільськогосподарських підприємств колективної і державної форм власності причин їх появи багато але основні — це недовіра до керівництва аграрного підприємства, бажання взяти на себе відповідальність за результати своєї праці, бажання підвищити якість свого життя та життя своєї родини, недовіра до держави, до місцевих і регіональних органів влади, недовіра до самої колективної форми організації виробництва, можливість скористатися нагодою придбати землю у власність і ще багато інших.

Що ж розуміється під визначенням фермерства, як форми підприємницької діяльності? А суть його полягає у наступному: на відміну від інших форм підприємницької діяльності, де плануванням виробничої програми займаються плановики, у фермерському господарстві цю роботу виконує безпосередньо фермер. Розпочавши діяльність чітко треба розуміти, що хочемо отримати на фініші. На Заході, в бізнесі, є поняття того, що коли людина чітко не знає, куди вона прямує, вона не може знати й, коли вона туди добереться.

Планування у даних господарствах розпочинається з визначення переліку культур, які фермер буде вирощувати на посівних площах, чи з переліку різновидів та порід тварин, які буде розводити, крім того планується площа посіву, яку займатимуть сільськогосподарські культури. Розробляється ряд заходів для проведення посівних робіт, до яких включається й розрахунок потреби господарства у насіннєвому матеріалі, добривах, як органічного так і не органічного походження, забезпечення господарства технікою для ефективного проведення посівної кампанії, а також ряду інших заходів пов'язаних із підготовкою до посівних та післяпосівних робіт.

Важливе значення для ефективного ведення сільськогосподарського виробництва має постачання необхідних матеріально – технічних ресурсів, які забезпечують проведення всіх необхідних технологічних операцій, вирішення в єдності великої сукупності взаємопов'язаних і взаємозалежних організаційних елементів: оптимальної спеціалізації виробництва і планованості його розвитку; організацію і стимулювання

праці; кадрового, наукового, правового та інформаційного забезпечення; добре налагоджених взаємовигідних партнерських відносин, таким чином ми можемо сказати, що фермери повинні бути й кваліфікованими менеджерами, адже саме за вправного поєднання усіх ресурсів необхідних для господарської діяльності, ми отримаємо максимальну віддачу у вигляді прибутку від фермерської діяльності.

Для того, щоб успішно і рентабельно працювати необхідно не тільки виростити і зібрати свою продукцію, а й вигідно її реалізувати. Дуже часто при правильно організованому виробничому процесі, прорахованих до найменших дрібниць організаційно - економічних заходах фермери не отримують планованого прибутку. У фермерів через відсутність маркетингових заходів виникають певні проблеми під час пошуку каналів збуту виробленої продукції, таким чином вони повинні бути досвідченими маркетологами, для того щоб в процесі реалізації виробленої продукції не виникало ніяких ускладнень. Існують різноманітні канали збуту продукції, в тому числі, частину своєї продукції фермерські господарства використовують при проведенні бартерних операцій, при розрахунку за паливе, запасні частини, посівний матеріал. Ще деяку частину фермерські господарства використовують для розрахунків з працівниками та сплати орендної плати за використані земельні паї. Іншу частину своєї продукції господарства реалізують різним заготівельним організаціям, посередникам, рідше державним фондам.

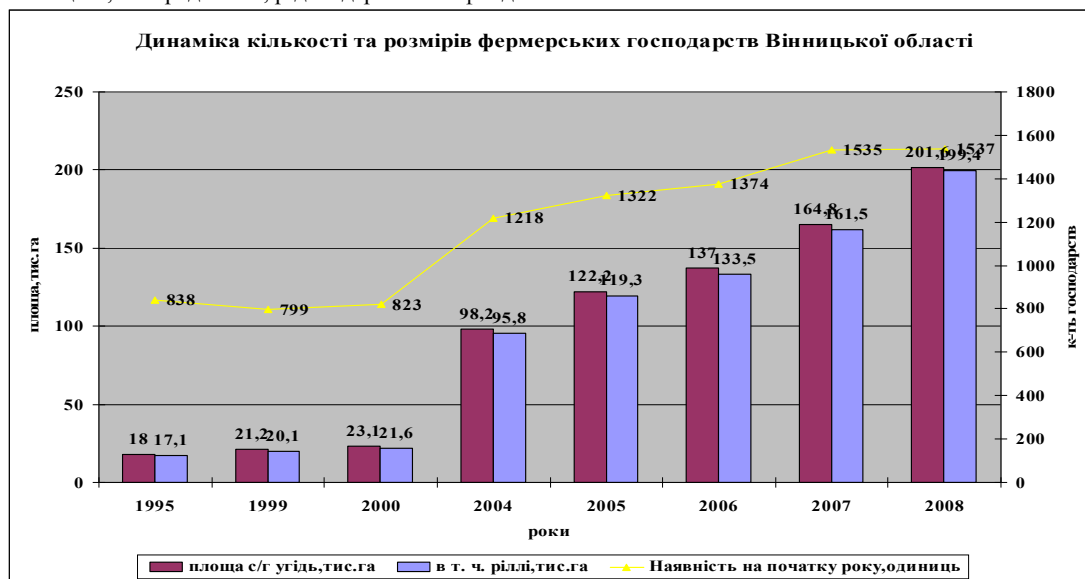

Рис. 1 Динаміка кількості та розмірів фермерських господарств Вінницької області

Саме за таких умов фермер обов'язково повинен бути хорошим фінансистом, щоб мати змогу прорахувати фінансові результати від господарської діяльності та визначити рівень ефективності господарювання, адже більшість фермерських господарств не мають змоги наймати широкий адміністративний персонал і вимушені виконувати самостійно вище перелічені функції.

Станом на 1 січня 2009 року у Вінницькій області функціонувало 1537, у розпорядженні яких знаходиться 201,6 тис. га сільськогосподарських угідь, в тому числі рілля 199,4 тис. га. (рис. 1.)

Аналізуючи діяльність фермерських господарств Вінниччини можна зробити висновок, що галузь рослинництва є домінуючою, частка її в загальному виробництві у 2008 році склала 86,1%. В умовах посилення ринкових відносин фермери орієнтуються на виробництво того виду продукції, який приносить найбільший прибуток, а значить - користується підвищеним попитом. Таким видом продукції для області є зерно. У 2008 р. валовий збір зернових та зернобобових становив 2102,6 тис.ц., друге місце займає валовий збір цукрових буряків-1723,2 тис.ц.

У 2008 році під зернові та зернобобові культури було відведено 72,5% посівних площ. Проаналізувавши отримані дані ми спостерігаємо тенденцію до зростання виробництва рослинницької галузі екстенсивним шляхом, тобто за рахунок збільшення посівних площ.

Окрім того, що фермерські господарства займаються виробництвом рослинної продукції, вони також виробляють продукцію тваринного походження, проте їх частка незначна в порівнянні з іншими сільськогосподарськими підприємствами. Частка виробництва тваринницької продукції фермерських господарств в загальному обсягу незначна і становить лише 5%, - 1,9 тис.тонн.

Висновки. Фермерське господарство є однією з ефективних форм господарювання, засобом вирішення продовольчої проблеми суспільства. Але існує проблема щодо здатності фермерських господарств пристосовуватися до сучасного мінливого ринкового середовища це, у свою чергу впливає на їх конкурентоспроможність та результативність діяльності. Розглянувши нюанси роботи фермерських господарств, можна зробити узагальнення, що серед найважливіших проблем розвитку фермерства в Україні виділяють наступні:

- слабе матеріально технічне забезпечення фермерських господарств. На початок 2008 р відсутні трактори у 34% фермерських господарств України, автомобілі — 61, комбайни — 66, сівалки — 28%
- фермерські господарства не мають можливості забезпечити впровадження інтенсивних технологій

вищого рівня сільськогосподарських культур, хоч рослинництвом займаються 96% усіх фермерів України. Тільки 7,2% фермерських господарств вносять органічні добрива, 10,6% — застосовують засоби захисту рослин, 26,5% — вносять мінеральні добрива

- нестача у фермерських господарствах бігових коштів та стартового капіталу, особливо в період їх становлення. Саме тому державна ефективна підтримка становлення і розвитку фермерських господарств залишається вкрай актуальною в найближчі 10 років

- недостатнє забезпечення земельними ресурсами, що у свою чергу не дає змоги запровадити продуктивну сівозміну, а за неефективного використання земельних ресурсів немає доцільності у здійсненні фермерської діяльності.

- недостатній рівень кредитування фермерських господарств. Починаючи з 1999р. кредити в аграрний сектор України видавались за надзвичайно високими ставками – 65%. Подібна ціна кредитів поряд з низьким рівнем платоспроможності виробників обумовило те, що кошти практично не вкладались. У 2001р. кредитна ставка зменшилась і становила 35%. Протягом 2002-2003 рр. кредитна ставка зменшилась до -20,9%, крім того, зважаючи на несприятливі погодні чинники, тим суб'єктам сільськогосподарського підприємництва, які постраждали протягом 2003р. від посухи, граду, зливи, до 01.10.2004 була запроваджена 16-відсоткова компенсація на пролонгацію кредитів. На сучасному етапі відсоткова ставка коливається в діапазоні 25-30%. Таким чином ми бачимо, що за високої відсоткової ставки кредити фермерським господарствам практично недоступні.

- низькі реалізаційні ціни, за якими збувають свою продукцію фермерські господарства, що в результаті призводить до значного зниження рентабельності цих господарств.

З огляду на перелічені проблеми актуальна державна підтримка фермерських господарств через відшкодування вартості розробки проектів відведення земельних ділянок для ведення фермерського господарства в приватну власність та оренду; часткову компенсацію витрат придбання першого трактора, вантажного автомобіля, комбайна, незалежно від періоду становлення; будівництво тваринницьких приміщень; одноразову допомогу молодим сім'ям при створенні фермерського господарства у працездатних селах (включаючи радіоактивно забруднені території).

Одним із шляхів ефективного використання наявних ресурсів фермерських господарств є кооперація. Розвиток кооперативних відносин у фермерському секторі передбачає такі завдання: залучення фермерів і приватних землевласників до членства в існуючих сільськогосподарських обслуговуючих кооперативах; створення нових сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів і активізація фермерів у роботі кредитних спілок. Кредитна спілка (КС) – це громадська організація, головною метою якої є фінансовий та соціальний захист її членів шляхом залучення їх особистих заощаджень для взаємного кредитування. Оскільки об'єднання особистих селянських та фермерських господарств в обслуговуючі кооперативи дасть їм змогу виробляти конкурентоспроможну високоякісну сільськогосподарську продукцію, отримуючи при цьому найвищий зиск, максимально використовуючи при цьому свій виробничий потенціал. Зважаючи на труднощі з одержанням фінансових ресурсів на здійснення виробничої діяльності фермерськими господарствами, існують слушні шляхи розвитку фінансової стратегії, а саме: розширення системи лізингових послуг, франчайзингу, систем страхування, адже поодинокі в сучасних економічних умовах господарювання і в конкурентній боротьбі з країнами Євросоюзу не встояти.

І попри таку ситуацію в агропромисловому комплексі України, інвестори, підприємці, фахівці все-таки намагаються вкладати свої кошти, сили й знання в українські землі. Їх зусилля дають відчутні результати, високі врожаї, а отже й високі прибутки для тих сільгоспідприємств, агрокомпаній, де вони працюють.

Література

1. Статистичний збірник «Фермерські господарства Вінницької області за 2008 рік»// за ред. С.М. Меленка. – Вінниця, 2008. - 85с.
2. Гривківська О.В., Хлівна І.В. Джерела фінансового забезпечення малих фермерських господарств// Актуальні проблеми економіки. – 2008. - №7(85).-с.154-162.
3. Збарський В. Фермерські господарства: державна підтримка чи фікція? // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2008. - №23(224).-с.2-6.
4. Макаренко П.М. Збутові стратегії підвищення розвитку ефективності розвитку фермерських господарств регіону// Економіка АПК. – 2009. - №2.-с.16-22.
5. Хвосвський Марк. Українське фермерство як воно є, або погляд із заходу// Новини агротехніки. – 2007. - №5.- с.35.
6. Чкан В.О. Ефективність діяльності фермерського господарства// Економіка та підприємництво. – 2008. - №3.- с.257-259.